

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Solutio cuiusdam obiectionis Scoti aduersus rationem D. Thomæ. disp. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

prior est tempore, vel natura, quam sequatur actio, tanquam conditio ad actionem praerequisita.

Tertio. Spacium, quod modò occupat tota machina mundi, non est quid creatum à Deo: neque enim est res aliqua positiva, sed solum est capacitas, hoc est, non repugnantia per comparationem ad potentiam divinam ad recipiendù tantum, vel tantum corpus, si ibi à Deo creetur, aut collocetur, quæ capacitas ex natura rei est ante ullam creationem: non enim existimandum est, Deum simul creasse mundum, & spacium quod occupat, quasi vtrumque sic res creata: neque enim quispiam explicare poterit, quid illud sit: quæram enim ab eo, an sit substantia, an accidens: & si accidens, in quonam subiecto sit quibus eum nihil, quod cum ratione consentiat, respondere possit, fateatur necesse est, nihil aliud esse spacium, quam negationem quamdam, siue non repugnantiam, vt corpore repletur. Hoc ergo ita constituto, in hunc modum conficio argumentationem. In eo, quod corporis est capax, potest esse divina substantia, non minus antequam recipiat corpus, quam postquam receperit: ergo sicut in spacio, quod occupat mundus, est modò divina substantia, ita esse potuit, & que ipsa fuit ex æternitate ante mundi creationem, & pari ratione fuit in infinito spacio, per quod extra cælum producere & extendere potest, quantæcumque magnitudinis corpora.

Quod si quis dicat, spacium non esse aliud quam concavum corporis continentis: quare cum ante creationem mundi nullum corpus continens fuerit, nullum profus fuisse spacium. Occurendum erit hoc modo. In primis, totus mundus dicitur occupare spacium tantæ magnitudinis, quanta est diametri mundi longitudo: neque tamen datur concavum quod tale spacium contineat, aut quod totum mundum in se contineat. Deinde flante vento, ipse ego immotus manens, dicor esse in eodem spacio, in quo antea eram, & tamen non sum in eodem concavo corporis continentis, cum aliud, ac aliud vento flante successerit: ergo spacium & concavum corporis continentis non idem sunt. Adde quòd Deus potest redigere in nihilum corpora omnia, quæ intra orbem lune continentur, & conservare latera orbis lune vbi modò sunt: tunc autem, si collocet lapidem in centro illius spacij vacui, spacium quod lapis occupabit, distabit à centro lune longo intervallo quod corpore carebit, aptum tamen erit corpore repleti: ergo spacium & concavum continentis non idem sunt, sed spacium est capacitas tanta, quantum est corpus, quod in se valet recipere, quæ proinde cogitatione dividi potest inter æquales partes, in quor corpus ipsum distribui potest.

Postremo, si Deus tantum esset in rebus creatis, & non in spacio vacuo, sequeretur Deum posse moveri: consequens est contrarium fidei: ergo Deus est etiam in spacio, quod nullo corpore repletur. Sequelâ probo, quoniam in hypothesi paulò antè factâ, Deus sua omnipotentia movere posset lapidem illum versùs concavum lune, cum id nullam involvat contradictionem. Tunc verò ita argumentor. Dato tali motu, vbi quævis esset lapis, etiam Deus secundum suam substantiam, quandoquidem est in omnibus rebus creatis: sed lapis esset successivè in alia atque alia parte spacij: quam de nouo occuparet, & desereret aliam: si ergo quis dicat Deum esse in rebus creatis, & non in spacio vacuo: admittat necesse est, Deum etiam successivè simul cum lapide deserere qualiam partes spacij, & successivè esse de nouo in aliis, ac proinde moveri.

Subiciamus tamen secundam conclusionem.

A Deus non est extra cælum tanquam in loco aliquo positivo, aut tanquam in re alia reali. Et forè in hoc sensu multi ex Scholasticis negant Deum esse extra cælum, sed dicunt ante constitutionem rerum fuisse tantum in se ipso, à constitutione verò mundi fuisse simul in se, & in rebus quas condidit. Sumptoque loco pro re positiva, dici consuevit, Deum esse in loco repletivè, quod loca corporibus repleat, conferendo illis esse in suis locis, eaque conservando. Corpora verò dicuntur esse in loco circumscriptivè, aut per contactum quantitatè dimensivè, vt D. Thomas art. sequenti ad primum, ait. Angeli autem dicuntur esse in loco definitivè. In s'blo ergo uniuerso dicitur Deus esse repletivè. In eo verò & extra cælum in spacio infinito est, & fuit ex æternitate, at neque circumscriptivè, neque definitivè, eò quòd spacium illud termino careat, sed per immensitatem suæ essentia.

Deus non est extra cælum tanquam in loco positivo, aut in re alia reali.

Deus est in loco repletivè, ut sumptò loco pro repositiva.

Circumscriptivè sunt corpora in loco. Angeli s'nt in loco definitivè.

DISPUTATIO IV.

Solutio cuiusdam obiectionis adversus rationem D. Thomæ.

C Obicit Scotus in 2. d. 2. q. 5. contra rationem D. Thomæ. Quòd cum alibi dicat, substantias corporis expertes esse in loco per suam operationem, quando hoc loco probat Deum esse vbiq; ex eo quòd vbiq; immediatè operetur, vel còtenat probare Deum esse vbiq; per operationem, & tunc petit principiu, cum prober idem per idem: vel intendit probare Deum esse vbiq; per immensitatè suæ essentia, & sic, inquit Scotus, supponit Deum prius esse presentem rebus per immensitatè suæ essentia, quæ in operetur, idq; à posteriori probat ex immediatè ipsius operatione: quare concedit substantiam corporis expertè esse in loco, & non per operationem, quod tamen alibi negat.

In spacio quod est extra uniuersum est quid dicitur, non tamen repletivè, circumscriptivè aut definitivè sed per immensitatè suæ essentia. Obiectio Scoti.

D Caietanus hoc loco præmittit, coniunctionem Dei cum rebus accipi duobus modis, vno, pro còtractu, quo Deus per seipsum res attingit, qui non est aliud, quam actio, qua res producit, & conservat. Quo pacto Deum esse in rebus non est aliud, quam eas immediatè producere & conservare. Altero, pro relatione presentia, qua Deus relativè dicitur presens rebus secundum suam substantiam, quæ relatio rationis est in Deo, sequiturq; prædictum contactum tanquam suum proprium fundamentum, seu potius tanquam suam rationem proximam fundandi.

Primum Caietani fundamentum.

E Præmittit deinde, præter alia discrimina, in hoc quoque differre inter se contactum, quo Deus res attingere dicitur, & contactum corporum, quo duo corpora sese tangunt, quòd contactus divinus, non præsupponit existentiam rerum, quas per eum attingit, quin potius illas ita sua virtute attingendo, facit eas existere, contactumque atque existentiam earum consequitur relatio presentia, qua Deus secundum suam substantiam dicitur illis esse presens: at verò contactus duorum corporum vtriusque existentiam præsupponit.

Secundum.

F His ita constitutis, respondet Caietanus, non aliam esse existentiam Dei in rebus propter immensitatè suæ essentia, quam vel per contactum suæ actionis, vel per relationem presentia, quæ contactum consequitur, estque eo posterior, vt explicatum est: quare negat dari presentiam aliquam Dei in rebus priorè contactu atque actione, qua Deus producit & conservat res. Ad argumentum ergo Scoti, si dicamus D. Thomam intendisse concludere existentiam, seu coniunctionem Dei cum rebus per contactum, negat peti principium in probatione: quoniam vel argu-

Responsio Caietani, Capreoli, & Ferrarientis ad obiectionem Scoti.

Obicitur in spacio concavum corporis continentis non idem esse.

Spacium tantum est quantum est corpus quod potest recipere.

Secunda cõ. 185.

gumentatur ab inferiori ad suum superius affirmando, nempe ab operatione Dei immediata in res creatas, ad existentiam Dei in illis per operationem in commune, nihil curans, sit ne id accipiendum pro mediata, an pro immediata operatione, vel certe argumentatur à definitione existentiae Dei in rebus per contactum suae virtutis, ad definitum: quippe cum Deum existere in rebus per contactum suae virtutis, non aliud sit, quam operari in eas immediate: quare inferre Deum esse in rebus per contactum suae virtutis, ex eo quod operetur in eas immediate, est argumentari à definitione attributi, quod demonstratur, ad definitum, atque adeo argumentum est à priori: Si verò dicamus D. Thomam intendisse concludere existentiam Dei in rebus per relationem praesentiae, tunc, inquit, *argumentatur à fundamento, seu ratione fundandi relationem, nempe ab actione immediata qua res creatas producit ac conservat, ad relationem praesentiae, quae eam consequitur, quare argumentum est à posteriori.* Neque D. Thomas supponit Deum prius esse praesentem per immensitatem suae essentiae, quam operetur. Eodem ferè modo respondent ad argumentum Scoti Capreolus in 1. d. 37. q. 1. & Ferraricensis 3. contra gentes c. 68.

Deum non est alicubi à contactu & actione, sed à relatione rationis praesentiae ad spaciū, quae omnem actionem antecedit. Angeli non sunt in loco per operationem. Prima conclusio. Deus prius est praesens spacio, quam in eo operetur. Agens creatur ad actionem praesentiam non solum ad spaciū, sed etiam ad passivum. Deus autem hanc secundam non praesentiam. Secunda conclusio. Deus ex infinitate & immensitate suae essentiae ante omnem actionem habet esse ubique, id est, in omni parte spaciū. Deus ex operatione immediata demonstratur praesens alicubi non à priori sed à posteriori. Tertia conclusio. Deus prius operatur ad extra, quam sit in rebus creatis.

Quoniam verò in ea sum sententia, ut existimem, Deum non dici esse alicubi à contactu & actione, qua immediate ibi operetur, sed à relatione praesentiae, quae per comparisonem ad spaciū antecedit omnem operationem diuinam, & quam probè dicit Caietanus relationem, esse relationis: atque insuper existimo substantias corporis expertes non esse in loco per operationem, ut sectatores D. Thomae affirmant, aliquibus conclusionibus subiiciam quid de proposita difficultate sentiam.

Prima est. Prius est Deum praesentem esse spacio, in quo aliquid immediate operatur, quam cum ibidem operari. Haec disputatione praecedente confirmata est: praesentia namque atque indistantia à spacio, in quo aliquid immediate est efficiendum, conditio est praerequisita ad actionem immediatam, imò est coniunctio omnino ad id necessaria. Arist. 7. Physicorum, & 1. de generatione etiam dixit esse necessariam praesentiam atque indistantiam agentis à passivo, tanquam requisitam coniunctionem ut sequatur actio. At loquebatur de agentibus naturalibus, quae cum producere non possint effectum de nihilo, illam quoque praesentiam praerogant ad actionem. Agens autem, quod sua actione non totam valet producere, ut est Deus, non praerogant praesentiam, ac coniunctionem cum passivo, sed sua actione illam efficit.

Secunda. Deus ex infinitate & immensitate suae essentiae ante omnem actionem habet esse ubique, hoc est, in omni parte spaciū, non solum eius quod occupat mundus, sed etiam infiniti quod est extra caelum. Ex operatione verò Dei immediata in aliquo spacio, non à priori, sed à posteriori demonstratur, Deum ibi praesentem esse secundum suam substantiam. Vtraque pars perspicua est ex dictis disputatione praecedente. Osum namque est, Deum ex aeternitate atque necessitate naturae ante omnem operationem ad extra, esse in infinito spacio, operationemque esse posteriorem eiusmodi existentiae in spacio, eò quod conditio haec ad operationem immediatam, ut prior, omnino requiratur.

Tertia. Prius est Deum operari ad extra, quam esse in rebus creatis, illisve praesentem esse. Haec manifestata est, quoniam relatio praesentiae Dei comparatione rerum creaturarum supponit earum existentiam: actio autem Dei prior est existentiae illarum, ut potè, per quam res creatae accipiunt esse: ergo

A prius est operari Deum ad extra, quam ipsum esse in rebus creatis, illisve praesentem esse.

Quarta denique est. Ex praesentia, atque existentia Dei in spacio, quae productionem rerum creaturarum antecedit, & ex praesentia, & existentia rerum creaturarum in eodem spacio, quae posterior est productione, qua in eo producuntur, resultat praesentia, atque existentia Dei in rebus creatis. Quia enim Deus & res creatae praesentes sunt eidem spacio, praesentes etiam sunt inter se.

Quarta conclusio. Praesentia Dei in rebus creatis, resultat ex praesentia Dei ad spaciū & earundem rerum ad id spaciū.

Hoc loco examinandum esset, utrum etiam ad producendos effectus causarum secundarum concurrat Deus immediate, atque adeo, etiam ex immediato ipsius concursu ad omnem effectum liceat colligere praesentiam, existentiamque Dei in omnibus rebus. Quia tamen commodius id fiet q. 1. art. 13. in eum locum quaestionem hanc relinquamus.

ARTICVLVS II.
Vtrum Deus sit ubique.

PRAEDECENTE articulo quaesuit de existentia Dei in omnibus rebus: in hoc verò quaerit de existentia Dei in omni loco, non ut res est, sed ut locus est.

Deus est ubique, id est, in omni loco, repletus, non se ipso repletus illum formaliter, sed efficienter.

Respondetq; Deum esse in omni loco repletivè, non quidè formaliter, quasi ad modum corporum ipse repleat loca, sed efficienter, quatenus scilicet efficit, conservatq; corpora quibus loca replentur. Huius articuli explicatio ex dictis in praecedente perfacilis est.

ARTICVLVS III.
Vtrum Deus sit in omnibus rebus per essentiam, praesentiam, & potentiam.

CIRCA hos tres modos, quibus Deus dicitur esse in omnibus rebus, animadvertendum est, omnes supponere existentiam vtriusque extremi in rerum natura. Atque hoc supponit D. Tho. ut notum. Quare Deum esse in rebus per praesentiam est, res esse in rerum natura, & conspici à Deo, ratione cuius conspectionis dicuntur esse in conspectu & praesentia ipsius. Deum verò esse per potentiam in omnibus rebus est, res esse in rerum natura, & subesse potestati diuinæ. Denique Deum esse per essentiam in omnibus rebus est, res esse in rerum natura, & Deum non distare ab illis secundum suam substantiam. Ex his facile solues obiectiones Durandi in 1. d. 37. q. 1. & Aureoli apud Capreolum eadem distinctione.

Deum esse in omnibus rebus per essentiam, praesentiam & potentiam, quid.

Circa peculiarem modum, quo Deus existit in sanctis per gratiam & caritatem, notandum est, cum gratia & caritas, inter omnes Dei effectus pro huius vitae statu hominibus concessos, sint nobilissimi (etenim his supernaturalibus donis Deus nos filios adoptivos, ac haeredes vitae aeternae constituit, redditque dignos sua dilectione, ac consortio) hinc efficit, ut per caritatem & gratiam dicatur Deus peculiariter esse in sanctis suis. Eadem etiam ratione dicitur esse in eis tanquam in templo quod ipse inhabitat: recedente verò ab eis caritate dicitur etiam Deus peculiari quodam modo ab eis recedere. Non est tamen negandum aliis etiam rationibus esse Deum in hominibus & in aliis rebus, ut per peculiaria signa, quibus interdum suam praesentiam manifestat ac testatur, quo pacto dixit Iacob Genesios 28. de loco ubi vidit angelos ascendentes, & descendentes per scalam à terra ad caelum usque pertingentem, *verè Dominus est in loco isto.* Et Exodus 3. de loco ubi Moyses vidit

Deus per caritatem est in sanctis nobilissimo quodam modo non tamen negandum est esse etiam aliis modis supernaturaliter in rebus.